

Első közszervezési és közigazgatástani műhelyfórum 2016

Szerkesztette:
TÓZSA ISTVÁN

Dialog Campus

ELSŐ KÖZSZERVEZÉSI ÉS KÖZIGAZGATÁSTANI
MŰHELYFÓRUM
2016

Vákát oldal

ELSŐ KÖZSZERVEZÉSI
ÉS KÖZIGAZGATÁSTANI
MŰHELYFÓRUM

2016

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”
című projekt keretében jelent meg.

Szerkesztő

Tózsza István

Szerzők

Almásy Gyula	Jószai Attila
Bajnai László	Koronváry Péter
Belényesi Emese	Merkovity Norbert
Buskó Tibor László	Nemes Ferenc
Gyórfyné Kukoda Andrea	Tózsza István
Jenei Ágnes	Zsolt Péter

Szakmai lektor

Nemes Ferenc

© Dialóg Campus Kiadó, 2018

© Szerkesztő, 2018

© Szerzők, 2018

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

Előszó	9
21. századi kihívások a vezetőkkel szemben (<i>Nemes Ferenc</i>)	11
Összefoglalás	21
Felhasznált irodalom	21
Szervezeti kockázatok a közigazgatásban (<i>Koronváry Péter</i>)	23
Bevezetés	23
Az előzmények	24
A régi és az új együttélése	25
A rossz (kockázat)menedzsment mint veszélyforrás	26
A kockázatmenedzsment konceptuális fejlődése 1990 óta	27
A kockázatmenedzsment szerepe és kapcsolatai egyéb szervezeti és vezetési tevékenységkörökkel	31
Elvárások a 21. századi közigazgatási kockázatmenedzsmenttel szemben	32
Felhasznált irodalom	34
Közigazgatási szervezetek változási folyamatai – változásmenedzsment a közigazgatásban (<i>Belényesi Emese</i>)	37
Önkormányzati változások	37
Előzmények	38
A kutatás célja, kérdései, módszerei, várható eredményei	40
Változástól a változásmenedzsmentig	41
Önkormányzati szervezetek változásmenedzsmentje	46
Összegzés	47
Hogyan tovább, önkormányzat?	48
Felhasznált irodalom	49
Jogforrások	50
Esettanulmányok	50
Nemzeti identitástudat és a kreativitás (<i>Tózsza István</i>)	51
Bevezetés	51
Érzékelés és memória	52
A tudatalatti szerepe	52
A kreativitás és a tudatalatti	53
Okostelefon – digitális információözőn	54
Digitális túlélés, hazaszeretet	56
Okostelefon, kreativitás	57
Kreativitás, egy könyv margójára	59
Epilógus	60
Felhasznált irodalom	61

A fenntartható urbanizáció kihívásai (<i>Bajnai László</i>)	63
A fenntartható urbanizáció civilizációnk megmaradásának kulcskérdése	63
Az urbanizáció és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés	63
Az urbanizáció és a gazdasági szempontból fenntartható fejlődés	66
Az urbanizáció és a társadalmi szempontból fenntartható fejlődés	69
A tervszerű településfejlesztés szükségessége a fenntartható urbanizáció érdekében	71
Felhasznált irodalom	73
Az országmárka-építés lehetőségei és problémái a Budapest 2024 olimpiai pályázat apropóján (<i>Buskó Tibor László</i>)	75
Kulcsfogalmak: a márkától az országmárkáig	75
Alapproblémánk: Budapest 2024 vs. Magyarország 2024	77
A jelöltségi szakasz	79
Kitekintés egy esetleges felkészülési szakaszra	83
Zárszó helyett	85
Felhasznált irodalom	85
Esettanulmány a korai szuburbanizációs folyamatok megjelenésére Csepel községben (<i>Jószai Attila</i>)	87
A „majdnem-szuburbia”: egy tökeerős szuburbanizációs kísérlet	90
Felhasznált irodalom	97
A networkszemlélet, a kapcsolatháló-elemzés alapjai (<i>Gyórfyné Kukoda Andrea</i>)	99
Elmélettörténeti áttekintés	99
A hálózatok és a hálózatorientált szemléletmód	102
A network analysis alkalmazási területei	105
Az SNA alkalmazási lehetőségei az állam- és közigazgatás területén	107
Felhasznált irodalom	108
A közigazgatás-tudomány és a politikai kommunikáció találkozási pontjai (<i>Merkovity Norbert</i>)	111
Bevezetés	111
A jelen politikatudományában a politikai kommunikáció és a közigazgatás-tudomány	112
Az agenda setting jelentősége	113
Az agenda melding	115
Összegzés	117
Felhasznált irodalom	117
A bosszú a társadalmi hálózatokban (<i>Zsolt Péter</i>)	119
A bosszú szerepe a társadalmak kialakulásában	119
A bosszú és az állam	121
A haragról, a bosszúról és az érzelmek fontosságáról	123
Felhasznált irodalom	128

A párbeszéd kultúrájának fejlesztése a Nemzeti Közszerológálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Karának képzésein (<i>Jenei Ágnes</i>)	131
Kultúraváltás a közigazgatásban	131
Kommunikáció és együttműködés-fejlesztés egy új típusú közigazgatásért	132
Kihívások	133
Etikus működés, bizalomépítés, kommunikáció	134
Korrupciómegelőzés, integritásfejlesztés, kommunikáció	136
A párbeszéd kultúrájának oktatása a Nemzeti Közszerológálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Karán	139
Felhasznált irodalom	141
Internetes források	142
A legkorszerűbb „okos” alkalmazások az önkormányzati igazgatásban (<i>Almásy Gyula</i>)	145
A XVI. kerületi megoldás	145
A XXII. kerületi megoldás	146
Intelligens panaszkezelési rendszer	146

Vákát oldal

Előszó

Máthé Gábor professzor szerint *Magyary Zoltán tudománytörténeti jelentőségét elsősorban az adja, hogy az 1850 óta kettős pályán futó közigazgatás-tudományt és közigazgatási politikát az egyetemi oktatásban addig nem képviselt közigazgatástannal, továbbá a tudományosan alátámasztott racionalizálási kutatási eredményekkel egyetlen szintézisbe, a magyar közigazgatás-tudományba ötvözte* (MÁTHÉ 2013, 3–6.). Amikor a Nemzeti Közszolgálati Egyetem vezetése 2016-ban meghatározta az Államtudományi és Közigazgatási Kar új intézeti struktúráját, az egyik legösszetettebb intézet megnevezése Közszerkezési és Közigazgatástani Intézet (a továbbiakban: Intézet) lett. Ezzel előtérbe került a „közigazgatástan” egyetemi környezetben történő definiálása mint intézetfejlesztési kihívás. Az új Intézet négy, korábban működő tanszékből az alábbi diszciplináris területeket integrálja: közigazgatási vezetés és szervezés; közigazgatási kommunikáció és média; közigazgatási urbanisztika; közigazgatási statisztika. Ezek a közigazgatástan alkotóelemeiként is értelmezhetők, amelyek a közigazgatási szervezet, kapcsolat, módszer és tér.

Az intézetfejlesztési tervben 2016-tól minden évben szerepel egy olyan intézeti előadói műhelyforum megszervezése, amelynek célja, hogy a munkatársak oktatási (ismeretátadási), az azt megalapozó tananyagfejlesztési (ismeretrendszerzési) és mindenekelőtt a legfrissebb kutatási (ismeretszerzési) kötelezettségeit próbálja egységes közigazgatástani keretbe kovácsolni.

A szerkesztő

A közigazgatás-tudomány és a politikai kommunikáció találkozási pontjai

Merkovity Norbert

*„A legfontosabb a kommunikációban meghallani azt, ami nem hangzik el.”
(Peter Drucker)*

A közigazgatás-tudomány és a politikai kommunikáció közötti kapcsolat magától értetődő folyamat az angolszász szakirodalomban. Ez a fejezet is ezt az álláspontot képviseli. A folyamat értelmezésére az agenda melding jelenséget mutatja be az írás, amely abból a megfontolásból indul ki, hogy az állampolgárok – a vertikális logikával működő hagyományos média mellett – különböző horizontális médiumokon kapcsolódnak egymáshoz. Másként megfogalmazva az egyén számára a hírek és az események valójában a horizontális média keretében jelennek meg. Az így létrejövő napirendek visszatükrözik a csoportok világnézetét, azt, ahogyan az ügyeiket intézik, és más, egyedi módokat, amelyekkel az őket körülvevő világgal állnak kapcsolatban.

Bevezetés

A politikai kommunikáció egyike azon kevés tudományágnak, amely az angolszász *media studies* fejlődésével egy időben, nemegyszer egymást segítve ért el eredményeket a 90-es évekig. Az együttműködésnek köszönheti a politikatudomány például az *agenda setting* és az *agenda building* folyamatainak megértését.

A kommunikációtudomány és a politikaikommunikáció-kutatás korai szakaszában egyértelmű volt, hogy a két terület kutatói együttműködtek, képviselőik nemegyszer mindkét terület kutatóinak számítottak. *Lippmann, Dewey, Lasswell, Lazarsfeld, Stouffer, Hovland, Lewin, Schramm, McCombs, Shaw*, a közeli múltban *Chaffee, McDevitt* és még sokan mások egyszerre számítanak mindkét tudomány alapító atyáinak és/vagy meghatározó személyiségeinek. A 90-es évektől, a digitális média, majd a web 2.0 megjelenésével azonban látszólag háttérbe szorult a két tudományág együttgondolkodása, mindkettő más részterületek felé nyitott.

Az interdiszciplinaritást szem előtt tartva, kérdés, hogy a régi hagyományok felelevenítésével vajon lehet-e újítani a médiakutatást és a politikai kommunikációt a közigazgatás-tudomány révén? Továbbá mi lehet az az elem, amely mind a médiatudomány, mind a politikai kommunikáció kutatóinak a figyelmére számíthat? Véleményem szerint ehhez nem a két tudományág területén kell vizsgálódnunk, hanem a politikai kommunikáció – pontosabban azon túl –, a politikatudomány területén.

A jelen politikatudományában a politikai kommunikáció és a közigazgatás-tudomány

Az 1990-es évek második felében *Gianpietro Mazzoleni* megalkotta a politikai kommunikáció mediatisztált háromszögét, az úgynevezett nyilvánosságdialogus-modellt (MAZZOLENI 2002), amelyben megkülönbözteti egymástól a politika rendszerét, az állampolgárokat/választókat és a média rendszerét. A politika rendszere tartalmaz minden politikai szereplőt. A szerző ugyan különbséget tesz a helyi, az országos és a transznacionális politika között, ahogyan az egyes szereplők különböző érdekérvényesítő kapacitásukkal is foglalkozik, de mindezek ellenére problémás e tág csoport egy rendszerben való szerepeltetése.²⁹ *Mazzoleni* leírásában az állampolgárok/választók a legtöbb esetben kiszolgáltatottak a politikának és a médiának. Ugyanakkor két erős fegyver van a kezükben, amelyeket nem használhatnak korlátlanul. Ezek a közvélemény-kutatások révén a közvélemény és a választások. A média rendszere tölti be többek között a közvetítő, a helyettesítő és a problémamegoldó funkciókat. A média közvetíti a politika és az állampolgárok között, a közvetett demokráciák sajátosságából kifolyólag képvisel (helyettesít) az állampolgárok és a politika között zajló kommunikációs folyamatokban, valamint lehetőségéhez mérten javaslatokat tesz a két fél között fellépő vitás kérdések megoldásában. A mediatisztált háromszög szereplői egyenrangú felekként vesznek részt az interakciós folyamatokban. A modell további gondja, hogy a kétezres évek eleje óta változások történtek a politikai kommunikáció (és a közigazgatás) működésében, amelyekre *Mazzoleni* modellje nem ad egyértelmű választ.

A politika rendszerét – amely egyaránt érinti a politikai kommunikációt és a közigazgatás-tudományt – tekintve a politikatudomány több ága a 21. századi demokráciafelfogások irányába fordult (vö. SZABÓ–MIHÁLYFFY 2009, 86–87.), valamint újragondolták a politológiai háromszög (*polity, policy, politics*) hagyományos definícióját. A *polityt* az információs technológia eszközeivel látták el, emiatt megváltozott a kapcsolata a világgal, ami újabb vizsgálatokat követelt meg. A *policy* kapcsán szükségessé vált az állampolgárok bevonása, amit például az átfogó digitális kori kormányzás – *digital era governance* (DUNLEAVY et al. 2006; BOGDANOR 2006; ALFORD–OWEN 2008; Z. KARVALICS 2008), illetve a szűkebb területen érvényesíthető e-kognokrácia – e-cognocracy (MORENO-JIMÉNEZ–POLASEK 2003; PILES et al. 2006; MORENO-JIMÉNEZ et al. 2008) révén igyekezik megoldani a közigazgatás-tudomány. A *politics* mint a politikai kommunikáció elsődleges kutatási területe pedig a digitális média megjelenésének köszönhetően bővítette az eszköztárát, immáron nem csak a hivatalos médián és kapuőrökön keresztül képes szólni, hanem a videómegosztó és közösségi oldalak segítségével megkerülheti a hagyományos csatornákat.

A választók csoportjában a politikatudomány, ezen belül a politikai kommunikáció és a közigazgatás-tudomány a civil részvétel felé fordult (HABERMAS 2006, 415.; SZABÓ–MIHÁLYFFY 2009, 87–88.). Aktív és inaktív hálózatok jöttek létre, amelyek politikabefolyásoló erejüknel fogva fontos tényezővé váltak (MERKOVITY 2008). Az inaktívak olyan „offline” hálózatok digitális nyúlványai, mint amilyenek például a környezetvédő, emberi jogok védelméért küzdő, globalizációellenes vagy esetleg egy ideológia mentén szerveződő

²⁹ Ez utóbbi miatt sok kritika éri *Mazzoleni*t, hiszen nem közömbös például, hogy egy széles társadalmi támogatottsággal rendelkező politikusról vagy pártról van szó, avagy egy település városvédő csoportjáról. Hasonló a helyzet az itt szintén helyet foglaló helyi és állami közigazgatással.

szervezetek (lásd például TOFFLER 1970, 1980; RHEINGOLD 2002). Az ilyen hálózatok eszközként használják a digitális hálózatokat, a céljukat viszont ezeken kívül találják. Az aktív hálózatokat azok a netizenek alkotják, akik egyre jellemzőbben az úgynevezett ismeretségi hálózatokban (*social networks*) érintkeznek, a személyes kapcsolatok helyett online kerülnek interakcióba más emberekkel (MCLUHAN–NEVITT 1972; CASTELLS 2002; BARD–SÖDERQUIST 2002, 6; 2004; LEADBEATER–MILLER 2004). Az aktív hálózatok az eszköz mellett a célt is a digitális hálózatokon találják. Mindkét csoport igényeinek kielégítésére ment végbe a közigazgatásban egy erőteljes elektronizálási/digitalizálási folyamat, amely átszabta a hagyományos ügyintézését. Ugyanakkor ez a folyamat szemléletváltást is magában hordoz. Az „új közmenedzsment a halott, isten éltesse a digitális kori kormányzást” szemlélet szerint a közszolgáltatások reintegrációja és a közigazgatási munkához való holisztikus hozzáállás alapjaiban írja át a klasszikus közigazgatástan tételeit (DUNLEAVY et al. 2006).

A 90-es évek közepe utáni média rendszerét azonban egyre nehezebb elhelyezni a politikai kommunikáció háromszögében. Miközben kétségtelen, hogy mind a mai napig – *Cohen* szavait használva – a média nem abban sikeres, hogy megmondja az embereknek, mit gondoljanak, de elképesztően sikeres abban, hogy megmondja az olvasóinak, hallgatóinak, nézőinek, miről gondolkodjanak (COHEN 1963, 13.). Ugyanakkor, ahogyan azt a választók/állampolgárok csoportjánál is jeleztem, megváltoztak a civilek az elmúlt másfél-két évtizedben. A média hatása nem írható le olyan egyértelmű folyamatként, mint amilyen az *agenda setting* folyamata. Ez alatt nem azt értem, hogy sutba dobhatjuk az elmúlt bő hatvan-nyolcvan év kommunikációkutatását, épp ellenkezőleg, a politikatudomány, és azon belül a magyar politikai kommunikáció még nem, vagy legalábbis nem a legfrissebb események kutatási eredményeit dolgozta fel. A média rendszerének újraértelmezése és a digitális média beillesztése az aktuális folyamatokba lehet a közigazgatás-tudomány, a kommunikációtudomány és a politológia új közös feladata.

Az agenda setting jelentősége

Az elmúlt években a média és azon belül is a televíziós üzletág létrehozta a társadalmi és politikai kommunikáció terét, a teret, ahol a távoli és a közeli, az idegen és az ismerős kapcsolatok szerkesztettek, tagoltak és a média hatásának köszönhetően leromboltak (ASHURI 2009). Ugyanakkor az interaktív kommunikáció horizontális hálózatai (CASTELLS 2007) erősítik az összetartozást, még úgy is, ha mindez egyszerre az új és régi médián keresztül valósul meg. Viszont más minőségű tartalmat kölcsönöz a kapcsolatoknak, mint tette azt korábban. Gondoljunk csak az elmúlt évtizedben történt eseményekre, ahol a média rendszere aktív szereplő volt ugyan, de nem az események alakításából vette ki a részét. Ilyenek voltak például a dán sajtóban megjelent Allah-karikatúrák vagy a 2005-ös francia zavargások kapcsán kialakult *smart mob*,³⁰ de hasonló utat járt be az arab tavasz is. Idetartoznak a világ legkülönbözőbb tájain megjelenő politikai *flash mobok*,³¹ a 2007-es észt–orosz szájberháború néven elhíresült eset vagy a digitális hálózatok jelentősége az Amerikai Egyesült Államok-

³⁰ *Smart mob* (okostömeg) – a hálózatokon szerveződő, viszonylag hosszan tartó megmozdulás. Sok esetben nincs egyértelmű célja.

³¹ *Flash mob* (villámcsődület) – a smart mobbal szemben gyors lefolyású, konkrét cél érdekében szervezett megmozdulás.

ban tartott elnökválasztásokon, továbbá a blogoszféra megszilárdulása a média piacán, valamint a szociális hálózatokra épülő honlapokon regisztráltak számának exponenciális növekedése. Ez a pár példa is jelzi, hogy változás zajlik a média rendszerében, ahol a média *coheni* megközelítésének érvényessége gyengülni látszik. Napjainkban azt mondhatjuk, a média elképesztően sikeres abban, hogy megmondja fogyasztóinak, miről *kellene* gondolkodniuk, de a használói eldöntik, milyen forrás alapján tegyék azt. A hagyományos média – egyelőre – legnépszerűbb „kasztyát”, a televíziót és annak *push* hatását ismerve igaznak is tűnik az előbbi mondat. A *politainment* típusú műsorok térnyerésével valóban az irányított figyelemfelkeltés magaskolájának korát éljük, de a digitális média jelenléte árnyalja a képet. Gátolja az ilyen felismerések tudományos vizsgálatát, hogy a politikai kommunikáció kutatói ritkán elemzik a szórakoztató műsorok politikai hatásait, mert benne ragadtak a hírmédia vizsgálatának büvkörében.

A fenti megközelítést alapul véve változóban van *McCombs* és *Shaw agenda setting* elmélete is. Jól ismertek a napirend és a fontossági sorrend közötti összefüggések. Tudjuk, hogy a média napirendje (*media agenda*) megmutatja az írott és az elektronikus sajtó által működtetett hírszelekciós mechanizmust, illetve azt, hogy mit tart fontos témának egy adott időszakban, azaz milyen kérdésekről, problémákról, eseményekről számol be, hogyan közvetíti, szelektálja és konstruálja a politikai valóságot, mint ahogy azt is tudjuk, hogy az egyik napirendi fontosság átvihető egy másik napirendre. A napirend két szintje, a *framing*, a *priming*, a *real-world-indicators*, az *Acapulco*-tipológia mind ismertek. Amit nem tudunk pontosan, hogy hogyan hat mindezekre a digitális média, továbbá milyen eltéréseket eredményez a változó médiatér, illetve mi alapján lehet ezeket a változásokat vizsgálni a közigazgatás-tudomány körében?

A hordozható számítógépek, a mobiltelefonok, a PDA-eszközök és más mobiltechnológiáknak köszönhetően a digitális média immár nem jelent helyhez kötöttséget, mint ahogy az a rádió és később a televízió korában volt. A háztartások „médiacentélyei” átalakulóban, vagy más vélemények szerint eltűnőben vannak. *Franklin D. Roosevelt* „kandalló előtti beszédei” a mai korban elképzelhetetlenek lennének, ahogyan egy ország vezetőjének a néphez intézett televíziós beszédei sem érdekelnek már olyan széles tömegeket, mint korábban. A napirend meghatározásában a hagyományos média szerepe csökkenőben van, és mindez hatványozottan igaz a politikai témákra. Ennek oka, hogy az állampolgárokat látszólag kevésbé érdeklik a politikai tudósítások. Ugyanakkor a politikai kommunikáció szakemberei új módszereket fejlesztettek ki, hogy kapcsolatba kerüljenek a választókkal. Az egyik módszer a digitális médiában, és azon belül az interneten keresztül történő kapcsolattartás teljesebb tétele. A nyugati típusú demokráciákban a 90-es évektől kezdődően megjelentek az interneten a pártok, majd az államok. A kezdeti időkben a prezentálás volt az elsődleges cél, míg a kétezres évek elejétől már a konkrét hálózatépítés és szolgáltatásnyújtás vált a fő profillá. A politika rájött ugyanis, hogy az interneten közölt információk sokkal olcsóbbak, mint ha a média rendszerén keresztül közvetítenék.

Természetesen a média, pontosabban a televízió uralma is megkérdőjelezhetetlen a politikai körökben, hiszen a fontosabb üzeneteket továbbra is a média rendszerén keresztül közvetíti a politika rendszere. Erre azonban csak a nagy és pénzügyileg erős politikai csoportok, valamint az állam képesek, a politikai rendszer kisebb szereplőinek alternatívaként marad az internet. Mindezek által összetettebbé válik a média rendszere, mivel a hagyományos média ugyanúgy figyel a digitális médiára, ahogy a digitális média

figyel a hagyományos médiára. A politikai információk forrása hihetetlen robbanáson van túl, ahol az állampolgárok szabadon eldönthetik, mely adatok lesznek lényegesek számukra, és mely adatokat tekintik megbízhatónak. Úgy tűnhet azonban, hogy az információk megnövekedett számán túl napjaink médiája nem igazán tér el a korábbi évtizedek médiájától, tudniillik a média továbbra is a közvetítői, az állampolgárok pedig a befogadói szerepet töltik be. Az igazi változást az állampolgárok hozzáállása jelenti, amikor a széles tömegek számára maga a polgár is lehet az információ forrása, elemzője, cáfolója vagy továbbítója. Az internet kiszélesítette a politikai forrás fogalmát. Ennek következtében az *agenda setting* többé nem a politikusok és újságírók duopóliuma, illetve a kommentár mint sajtóműfaj immár nem csak egy exkluzív klub tagjainak kiváltsága. „Mindezek radikálisan kiterjesztették a politika területét” (GUREVITCH et al. 2009, 171.), ahol a hagyományos *agenda setting* eszközök és kutatások felülvizsgálatra szorulnak.

Az agenda melding

A napirend-egybeolvadás (*agenda melding*) azt jelenti, ha egy egyén csatlakozik egy csoporthoz – amelynek lehet saját videósatornája, hírlevele, weboldala –, akkor olyan csoportot fog választani, amely közel áll saját prekonceptióihoz. Ennek következménye, hogy a csoport tagjai a tömegmédiá megkerülésével léphetnek kapcsolatba egymással. Az *agenda melding* valójában arra ad értelmezési keretet, hogy a politikai információ miként válik a napirend (*public agenda*) részévé. Az *agenda melding* abból a megfontolásból indul, hogy az *agenda setting*nek fontos szerepe van a médiában a tekintetben, hogy megmondja, miről gondolkodjanak a fogyasztók. Azonban a hírek és események valójában a horizontális média keretében jönnek létre, úgymint újságokban, televíziókban és mostanában a mobiltelefonokon és az interneten. Ebben a mediasíkokban azonos hírek különböző értelmezéseit kapják a fogyasztók, illetve további összefüggéseket találhatnak, amelyek interpretációja nem más, mint maga a napirend egybeolvadása. Donald Shaw és kutatótársai szerint az emberek csoportokban szerveződnek napirendek köré, amelyek visszatükrözik a csoport világnézetét, azt ahogyan az ügyeiket intézik, és más egyedi módokat, amelyek az őket körülvevő világgal állnak kapcsolatban. Ha egy egyén azért szeretne csatlakozni egy közösséghez, hogy például jól informált választó legyen, akkor a tömegmédiá ösvényét fogja követni, hogy azonosulni tudjon, és követhesse a közösséget. Amennyiben az egyén úgy dönt, hogy egy nem nyilvános közösség tagjává kíván lenni, amelyet nem fed le a média, akkor egyéneken, hírleveleken vagy más szakosodott médián keresztül jut el a csoporthoz (SHAW et al. 1999, 11.). Az *agenda melding* elmélete szerint tehát az egyének úgy csatlakoznak a közösségekhez, hogy napirendet választanak maguknak. A középpontjában a média üzenetének a befogadója áll, aki megfordítja a hagyományos *media setting* irányt a média és a közönség között. A kérdés immár nem az, hogy mit tesz a média a fogyasztóval, hanem hogy mit tesz a fogyasztó a médiával.

Korábban az ilyen kapcsolattartás túlságosan sokba került. Egy videó elkészítése, vagy egy hírlevél megszerkesztése több ráfordítással, mint megtérüléssel járt.³² Ma a különböző információs és kommunikációs technológiáknak köszönhetően anyagi befektetés nélkül is létrehozható és fenntartható egy ilyen csoport. Bárkiből lehet újságíró, és bárki fogadhatja az ő híreit. A hasonló érdeklődésű emberek hasonló hírekre lesznek kíváncsiak, így azonos nyelvismeret mellett nagy valószínűséggel hasonló közösségek és csoportok információforrásaihoz jutnak el. Az ilyen csoportok önkéntelenül felkarolnak egyes témákat, míg másokat figyelmen kívül hagynak. A napirend-egybeolvasás az egyéneken kívül álló folyamat, amely a csoportok információáramoltatásával van összefüggésben, és nyomot hagy a médián. Az *agenda melding* elméletileg végtelen számú variációval lehet jelen a média napirendjében a horizontális hálózatok által. Így a média napirendjére és általában a napirendhatásra is befolyással van a napirend-egybeolvasás. Ezáltal válik magyarázhatóvá a hagyományos média és az úgynevezett web 2.0 vagy szociális hálózatokon működő (blog, *Twitter*, a *YouTube* csatornái, a *Facebook* hírhálózatai stb.) „média” egymásra figyelése, azaz érthető, hogy a hagyományos média miért idézi egyre sűrűbben a digitális – nem hivatalos – médiát, hiszen az aktuális napirend nemegyszer megelőzi a hagyományos média napirendjét is. Korai példa erre a *Bill Clinton* elnökségének idején, 1998-ban kirobbant *Monica Lewinsky*-botrány, amelyről első ízben a *Drudge Report* nevű blog számolt be, négy nappal korábban, mint a *The Washington Post*. Ezen a példán is látható, hogy az online csoportok több nappal is megelőzhetik a hagyományos médiát, tehát amennyiben az ilyen témák a napirend részévé válnak, és elkezdenek terjedni, akkor mire a fősodró médiát is eléri, már túl is eshettek egy elsődleges napirend-egybeolvasáson.

Ugyanakkor a napirend-egyesülés nem jelenti egyben a napirendek végleges megszűnését, de mindenképp cáfolja az *agenda setting* erős hatását, amelyet *Edward Herman* és *Noam Chomsky* (1988) propagandamodelljében felelősnek tartanak a kulturális hegemónia megalkotásában és abban, hogy az elit média által létrehozott általános kereteket követi az alsóbb szintű média is. Ezeket gyengíti a napirend-egybeolvasás hatása, főleg akkor, ha a híreket nem hagyják meg a maguk egységében, hanem a remixkultúra részévé teszik. *Lance Bennett* és *Shanto Iyengar* szerint a hagyományos médiaközönség fogyásával megszűnnek az információs közjavak, amelyeket jellemzően az országos (televíziós) csatornák közvetítettek, helyette a média rétegződése és fragmentációja egyidejűleg megy végbe (BENNETT–IYENGAR 2008a, 717.).

A jelenség arra világít rá, hogy míg az emberiség a robbanásszerű technológia fejlődésének köszönhetően túlszorduló információbőségben rengeteg adat között válogathat, addig korunk elképesztően depolitizált (MCCHESNEY 2015). Az *agenda melding* azonban azt jelzi, hogy a társadalmak depolitizáltsága csak látszat. A különböző csoportokhoz eljutnak az információk, csak ezek az információk már nem kapnak olyan műfaji kereteket, mint amelyeneket korábban megszoktunk. *Herman* és *Chomsky* szerint az elit média a napirendhatás segítségével politikai és gazdasági érdekeket képvisel (1988, 11.), illetve meghatározza, hogy mely témák, témakörök és események érdemesek arra, hogy beszámoljanak róluk, illetve amelyekkel az alsóbb szintű médiumok is foglalkozhatnak (1988, 1–2.).

³² Fontos megjegyezni, hogy a kelet-közép-európai múlt a szamizdat révén ismeri ezt a fajta kapcsolattartást. A kutatók ezt második (olykor harmadik) nyilvánosságnak nevezik, amely a hivatalosan elfogadott vagy elvárt nyilvánossággal szemben és rejtve létezik. A napirend-egyesülés azonban nem jelent rejtett nyilvánosságot, hanem a hivatalos nyilvánosság egy szeletét képezi.

Az *agenda melding* ismeretében azonban kijelenthető, hogy épp az alsóbb szintű médiából indul a hagyományos *agenda setting*, vagy még ennél is nagyobb az esélye, hogy az online média veti fel az elitnek mondott médiának, hogy mivel érdemes foglalkoznia. Ezzel mind a politikai kommunikációnak (és médiatudománynak), mind a közigazgatás-tudománynak szembe kell néznie.

Összegzés

A napirend-egybeolvadás új kutatási irányt jelent a napirendhatás-elemzésekben. Nagy valószínűséggel a fősodró média *agenda settingje* sem tűnik el egyik napról a másikra, de várható, hogy a jövőben az egyének további információkkal dúsíthatják a *mainstreamben* megjelenő információkat. Ilyen környezetben az kerül előnybe, aki ismeri a területét érintő csoportok dinamikáját. Úgy tűnik, hogy akik ki tudják használni a napirend-egybeolvadás előnyeit, azok hatással lehetnek a hagyományos *agenda setting* folyamatára is, ami végső soron hatással lesz e fejezet címében jelzett két tudományágra. Ha ez a megállapítás megállja a helyét, akkor fontos kérdés lesz, hogy kik és milyen célokra használják a médiát?

Felhasznált irodalom

- ALFORD, J. – OWEN, P. (2004): Your Friendship Networks. In MCCARTHY, H. et al. eds.: *Network Logic. Who Governs in an Interconnected World?* London, Demos. 129–142.
- ALFORD, J. – HUGHES, O. (2008): Public Value Pragmatism as the Next Phase of Public Management. *The American Review of Public Administration*. Vol. 38, No. 2. 130–148.
- ASHURI, T. (2009): Negotiating Distances. The Cultural Economy of Television Programs. *Television & New Media*. Vol. 11, No. 2. 105–122.
- BARD, A. – SÖDERQUIST, J. (2002): *Netocracy. The New Power Elite and Life After Capitalism*. London, Pearson Education.
- BENNETT, L. W. – IYENGAR, S. (2008): The Shifting Foundations of Political Communication: Responding to a Defense of the Media Effects Paradigm. *Journal of Communication*, Vol. 60, No. 1. 35–39.
- BOGDANOR, V. (2006): Introduction. In BOGDANOR, V. ed.: *Joined-Up Government*. Oxford, Oxford University Press. 1–18.
- CASTELLS, M. (2002): *Az Internet-galaxis*. Budapest, Network Twenty One.
- CASTELLS, M. (2007): Communication, Power and Counter-power in the Network Society. *International Journal of Communication*, Vol. 1, No. 1. 238–266.
- COHEN, B. (1963): *The Press and Foreign Policy*. Princeton, Princeton University Press.
- DUNLEAVY, P. – MARGETTS, H. – BASTOW, S. – TINKLER, J. (2006): *Digital Era Governance. IT Corporations, The State, and E-Government*. Oxford, Oxford University Press.
- GUREVITCH, M. – COLEMAN, S. – BLUMLER, J. G. (2009): Political Communication – Old and New Media Relationships. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 625, No. 1. 164–181.

- HABERMAS, J. (2006): Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research. *Communication Theory*, Vol. 16, No. 4. 411–426.
- HERMAN, E. S. – CHOMSKY, N. (1988): *The Manufacturing of Consent. The Political Economy of the Mass Media*. New York, Pantheon.
- LEADBEATER, C. – MILLER, P. (2004): *The Pro–Am Revolution*. London, Demos.
- MAZZOLENI, G. (2002): *Politikai kommunikáció*. Budapest, Osiris Kiadó.
- MCCHESNEY, R. (2015): *Rich Media, Poor Democracy*. New York, The New Press.
- MCLUHAN, M. – NEVITT, B. (1972): *Take Today. The Executive as Dropout*. New York, Harcourt, Brace, Jovanovich.
- MERKOVITY N. (2008): Digital Diversity. An Attempt to Describe the Individual's Information Networks. In *NETIS Text Book. Colorful Information Societies – Country Reports, Case Studies and Papers*.
- MORENO-JIMÉNEZ, J. M. – ESCOBAR, T. M. – TONCOVICH, A. – TURÓN L. A. (2008): Arguments That Support Desisions in E-Cognocracy. A Quantitavie Aproach Based on Priorities Intensity. In LYTRAS, M. D. – CARROLL, J. M. – DAMIANI, E. et al. eds.: *The Open Knowledge Society: A Computer Science and Information Systems Manifesto*. Berlin–Heidelberg, Springer. 649–658.
- MORENO-JIMÉNEZ, J. M. – POLASEK, W. (2003): E-Democracy and Knowledge: A Multicriteria Framework for the New Democratic Era. *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*, Vol. 12, No. 2–3. 163–176.
- PILES, J. J. – SALAZAR, J. L. – RUÍZ, J. – MORENO-JIMÉNEZ, J. M. (2006): The Voting Challenges in e-Cognocracy. In KRIMMER, R. ed.: *Electronic Voting 2006*. Bonn, Köllen Druck+Verlag GmbH. 225–235.
- RHEINGOLD, H. (2002): *Smart Mobs. The Next Social Revolution*. Cambridge, Basic Books.
- SHAW, D. – MCCOMBS, M. – WEAVER, D. – HAMM, B. J. (1999): Individuals, Groups, and Agenda Melding. A Theory of Social Dissonance. *International Journal of Public Opinion Research*, Vol. 11, No. 1. 2–24.
- SZABÓ G. – MIHÁLYFFY Zs. (2009): Politikai kommunikáció az interneten. *Politikatudományi Szemle*, 18. évf. 2. sz. 81–102.
- TOFFLER, A. (1970): *Future Shock*. New York, Random House.
- TOFFLER, A. (1980): *The Third Wave*. New York, Bantam Books.
- Z. KARVALICS L. (2008): *Úton a digitális kormányzás felé*. Budapest, Demos Magyarország.